KONKURENTSIAMET

Riigikogu rahanduskomisjon
Riigikogu majanduskomisjon
Riigikogu õiguskomisjon

Meie: 28.10.2026 nr 1-6/2026-138-1

Järelevalvetasu sihipärane kasutamine ja Konkurentsiameti võimekus 2027. aasta riigieelarves

Lugupeetud Riigikogu rahanduskomisjoni, majanduskomisjoni ja õiguskomisjoni liikmed!

Pöördun Teie poole küsimusega, mille saab kokku võtta järgmise lausega: Miks kogub riik tarbijalt järelevalvetasu järelevalve rahastamiseks, kui märkimisväärne osa sellest rahast järelevalve teostamiseni ei jõua?

Järelevalvetasu kehtestati 2022. aastal, et rahastada Konkurentsiameti järelevalvetööd eriseadustega reguleeritud turgudel. Tasu sisaldub muu hulgas elektri-, gaasi-, kaugkütte-, vee- ja postiteenuse hinnas. Ettevõtjad koguvad selle tarbijatelt ja kannavad riigieelarvesse. Konkurentsiseaduse § 53[1] lõike 3 järgi rahastatakse järelevalvetasu laekumisest Konkurentsiameti järelevalvetööd eesmärgiga tagada tarbijatele katkematu, turvaline ja kvaliteetne teenus majanduslikult põhjendatud hinnaga.

Järelevalvetasu kehtestamisel 2021.a eeldati, et aastas laekub ligikaudu 1,6 miljonit eurot ning sama suured on ka majandusregulaatori aastased tegevuskulud. Juba 2022. aastal laekus järelevalvetasu 2 miljonit eurot ning 2027. aasta prognoositav laekumine on ligikaudu 2,5 miljonit eurot. Samas ameti majandusregulatsiooniks eraldatud eelarvet on aastatel 2025–2027 vähendatud kokku 10% võrra. Tarbijate makstavat järelevalvetasu seejuures ei vähendata. Majandusregulatsiooni 2026. aasta kuludeks prognoosime ligikaudu 1,7 miljonit eurot. Siit nähtub, et majandusregulatsiooniks eraldatud eelarvest ei piisa. Puuduvat osa katame teiste ülesannete täitmiseks mõeldud vahenditest. Selline rahastamine ei ole jätkusuutlik.

Viimastel aastatel on kasvanud ka ameti kui majandusregulaatori töökoormus ja palgasurve. Olukord on eriti terav energiavaldkonnas. Eesti on alates 2025. aastast sünkroniseeritud Mandri-Euroopa sagedusalaga, lisandunud on sagedusreservide turu jälgimine ning laienevad REMIT-i kohased energia hulgimüügituru järelevalveülesanded. Uusi ülesandeid toovad ka veereform ja muutuv kaugkütteturg. Reguleeritud energiaettevõtjate tegevusmahud, tulud ja investeeringud on kasvanud ning hinnad ja turud on muutunud keerukamaks. Ainuüksi energiavaldkonnas oleme minimaalseks lisavajaduseks hinnanud 4 töökohta.

Konkurentsiamet kooskõlastab ka mitme riigiettevõtte tariife. Nende ettevõtjate palgakulu kasv kajastub tariifis ja selle kannab tarbija. Regulaatori enda töötajate palgad on samal ajal külmutatud. Tekib olukord, kus reguleeritaval ettevõttel on samade spetsialistide värbamiseks ja hoidmiseks oluliselt paremad võimalused kui regulaatoril. See ei ole üksnes personaliküsimus, vaid mõjutab otseselt majandusregulatsiooni ja järelevalve kvaliteeti.

Energiaturgudega seotud ressursipuuduse tagajärjed ei ole teoreetilised. Need tähendavad pikemaid hinnakooskõlastusmenetlusi, väiksemat võimekust kontrollida ettevõtjate investeeringuid ja tehnilisi näitajaid ning nõrgemat turujärelevalvet. Kannatab lõpuks tarbija.

Sama probleem avaldub postivaldkonnas. Postiseaduse muutmisel nenditi majanduskomisjonis, et seoses uute ülesannetega vajab Konkurentsiamet ka täiendavat ressurssi. 2027. aasta riigieelarve menetluses seda seni pole eraldatud. Lisaks suurendati 10.08.2026 jõustunud postiseadusega postiettevõtja makstavat järelevalvetasu, kuid ka see summa ei jõua ameti eelarvesse. Kui postituru regulaatoril puuduvad ressursid tasude kontrollimiseks ja kooskõlastamiseks nagu ka muude ülesannete täitmiseks, siis ei ole neid ülesandeid võimalik nõutavas mahus ja tähtajal läbi viia. Seadusega ülesande andmine ei loo iseenesest selle täitmiseks vajalikku võimekust.

Vähem tähtis ei ole ka institutsionaalne külg. Konkurentsiamet ei ole põhiseaduslik institutsioon ja tegutseb valitsusasutusena. Samas on seadusandja ette näinud, et amet peab nii konkurentsiasutusena kui ka energia- ja postituru regulaatorina tegutsema sõltumatult. Sõltumatuse lahutamatu osa on ülesannete täitmiseks vajalikud inim- ja rahalised ressursid. Riigikogu ise lähtus järelevalvetasu kehtestamisel samast põhimõttest, mille kohaselt seaduses sätestatud järelevalvetasu pidid tagama ameti rahastuse prognoositavuse ja seeläbi ka sõltumatuse. Sestap ei ole Konkurentsiameti eelarve küsimus pelgalt rahaline, vaid tõstatab küsimuse ka ameti sõltumatusest. Kogu tarbijalt kogutud järelevalvetasu tuleks kasutada sihtotstarbeliselt või siis tarbija poolt makstavat tasu vähendada.

Palun teil käsitleda Konkurentsiameti rahastamist 2027. aasta riigieelarve menetluses ning toetada lahendust, millega konkurentsiseaduse alusel kogutav järelevalvetasu suunatakse täies ulatuses Konkurentsiameti eelarvesse reguleeritud turgude korraldamiseks ja järelevalveks. See ei nõua tarbijatelt täiendavat tasu, sest tarbija on tasu juba maksnud. Küll tagab see, et järelevalvetasu kasutatakse eesmärgil, mille seadusandja on ise ette näinud.

Palun teil küsida riigieelarve menetluse eest vastutavatelt ministritelt muu hulgas:

1. kui suur osa 2027. aastal kogutavast järelevalvetasust jõuab tegelikult Konkurentsiameti eelarvesse. Kuidas on tagatud ameti sõltumatus?
2. millisel eesmärgil kasutatakse osa, mida ametile ei eraldata, ning kuidas on see kooskõlas konkurentsiseaduse § 53[1] lõikes 3 sätestatud eesmärgiga;
3. kuidas tagatakse energiaturu ja veevaldkonna tõhus majandusregulatsioon ja järelevalve olukorras, kus ülesanded kasvavad, kuid regulaatori ressursid vähenevad? Vt mh eelnõu 892 SE, mis on määratud täiskogu istungile 28.10.2026 ja mille seletuskirjas on öeldud, et amet vajab 4 täiendavat töökohta kuluga ca 300 000 eurot aastas ja mida rahastatakse riigieelarvesse laekuvast järelevalvetasust;
4. kuidas tagatakse ameti kui postitururegulaatori ülesannete täitmine, kui 2027 RES protsessis 10.08.2026 jõustunud postiseadusega kaasnenud ülesannete täitmiseks vajalikku ressurssi ei eraldatud (kuigi majanduskomisjonis seda arutati)?

Olen valmis komisjonidele teemat ja arvutusi täpsemalt tutvustama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
peadirektor